

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

วิถีชีวิตของคนไทยในอดีต วัดและชุมชนจะมีความสัมพันธ์กันอย่างลึกซึ้งโดยวัดทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางของชุมชน เริ่มตั้งแต่การให้การศึกษา เป็นสถานที่พบปะปรึกษาหารือเพื่อจัดกิจกรรมของชุมชน รวมถึงการเพาะบ่มขัดเกลานิสัยของคนในชุมชนให้มีคุณธรรมจริยธรรมอันดีงาม มีความรักใคร่สามัคคีเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน โดยมีพระสงฆ์ทำหน้าที่เป็นตัวแทนของพระพุทธศาสนาในการเผยแผ่คำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า “เป็นดังทิศเบื้องบน” และเป็นผู้นำ ในการทำกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนในท้องถิ่น แต่จากการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมและสังคมไทยดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ทำให้วิถีชีวิตของคนในชุมชนเปลี่ยนแปลงไป ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชุมชนดังเช่นในอดีตเปลี่ยนแปลงไป ทำให้เกิดมีช่องว่างระหว่างกันคนส่วนใหญ่ในสังคมไม่สามารถสืบทอดขนบธรรมเนียมประเพณีไทยแต่ดั้งเดิมได้ คนในชุมชนเริ่มที่จะละเลยศีลธรรมอยู่ในสภาพที่เล่งน้ำใจ และขาดความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกันมองไม่เห็นความสำคัญของวัดในทางพระพุทธศาสนา ทำให้เกิดความขาดแคลน การนับถือทางศาสนาและจริยธรรม และเป็นสาเหตุของปัญหาต่างๆ ในสังคมไทย ดังเช่นที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบัน^๑

ในอดีตประเทศไทยใช้วัดเป็นศูนย์กลางของการเรียน และเป็นสถานที่อบรมขัดเกลานิสัยทางด้านจริยธรรม โดยมีพระสงฆ์ซึ่งเป็นที่เคารพนับถือของประชาชนมีบทบาท มีอำนาจในการอบรมสั่งสอนแนวทางการประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นคนดี เพราะพระสงฆ์ถือเป็นบุคลากรผู้ให้ความรู้ความเข้าใจในเรื่องของจิตสำนึกทางจริยธรรม เปรียบบุคคลเหมือนบัว ๔ เหล่าแต่ในปัจจุบันบทบาทของพระสงฆ์ในด้านการขัดเกลาทางจริยธรรมได้ลดบทบาทลงไปบ้าง เพราะวัดไม่ได้เป็นศูนย์กลางของกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนเช่นในอดีตมากเท่าที่ควร ทำให้สัมพันธ์ภาพระหว่างพระสงฆ์และเยาวชนมีน้อย เยาวชนในปัจจุบันจึงมีระดับคุณธรรมจริยธรรมค่อนข้างต่ำ และเป็นสาเหตุสำคัญของปัญหาของสังคมในปัจจุบัน การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม และสังคมเช่นกัน โดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชน ทั้งนี้เพราะขาดการเพาะบ่มอบรมขัดเกลานิสัยของเยาวชนให้มีคุณธรรมจริยธรรม ให้มีความรักใคร่สามัคคีเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน อีกทั้งการได้รับผลกระทบจากอิทธิพลทางวัฒนธรรมของประเทศทางตะวันตกจึงทำให้วัยรุ่นเป็นวัยที่อยากรู้อยากเห็นอยากผจญภัยกับสิ่งใหม่ๆ ที่ท้าทายพลกำลังของวัยรุ่นหนุ่มสาว นอกจากนั้นในทางจิตวิทยาวัยรุ่นยังเป็นวัยแห่งการลอกเลียนแบบด้วย เช่น วัยรุ่นไทยที่มีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควรเป็นเพราะทำไปตามค่านิยม หรือพยายามตามแฟชั่นเลียนแบบของทาง

^๑ พระเทพเวที (ประยูร ธมฺมปญฺโญ), ศาสนาและเยาวชน, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๓๒), หน้า ๒๖.

ตะวันตกคิดว่าเป็นเรื่องโก้เก๋คิดว่า เด็กฝรั่งต้องมีเพศสัมพันธ์ตอนวัยรุ่นปัญหาดังกล่าว ทำให้ในปัจจุบันเยาวชนไทยมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกโดยมีอายุเฉลี่ยเพียง ๑๔ ปีเท่านั้น

ในปัจจุบันนี้ เยาวชนมีปัญหาทางด้านคุณธรรมจริยธรรม หรือแม้กระทั่งโรงเรียนซึ่งเป็นแหล่งอบรมจริยธรรมโดยตรงก็ปรากฏว่ามีปัญหาในด้านการปลูกฝังจริยธรรมให้แก่เยาวชนเช่นกัน^๒ สังคมไทยในปัจจุบันมีปัญหาจริยธรรมเป็นอย่างมากทั้งที่เกิดกับเด็กหรือเยาวชนของชาติ ปัญหานี้เป็นปัญหาเกี่ยวกับความประพฤติ คือ ศีลธรรมและจริยธรรมเสื่อมโทรมเป็นอุปสรรคต่อความเจริญก้าวหน้า เพราะเยาวชนเป็นชุมกำลั้งอันสำคัญของประเทศชาติ อีกทั้งวัยรุ่นเองละทิ้งศีลธรรมและจริยธรรมมากขึ้น ความประพฤติและการแสดงออกขัดต่อศีลธรรมและจริยธรรมอันดีงามของชาติตลอดไปถึงการประพฤติเสียหายและฝ่าฝืนระเบียบวินัยของโรงเรียน โดยทั่วไปนั้นพฤติกรรมของวัยรุ่นเป็นที่น่าสนใจมากของพ่อแม่ สภาพสังคมที่ผ่านมานั้นเยาวชนได้รับวัฒนธรรมใหม่ๆ จากต่างประเทศหรือทางตะวันตก ทำให้เยาวชนกล้าแสดงออกมากขึ้น หากแสดงออกมาทางที่ดีก็น่ายินดีและสรรเสริญน่าชื่นชมยินดีแต่ส่วนมากมักจะแสดงออกในทางไม่ค่อยเหมาะสม เช่น แสดงความรักกันในที่สาธารณะ ดื้อรั้นไม่ค่อยเชื่อฟังคำสั่งสอนตักเตือนของพ่อแม่ ครู อาจารย์ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์^๓

นอกจากนี้ปัญหาที่เกิดในวัยรุ่น คือ ปัญหา ยาเสพติด และนำไปสู่ปัญหาทางอาชญากรรม ทำให้เป็นปัญหาทางสังคมในระดับประเทศ^๔ การพัฒนานักเรียน เยาวชนให้มีความรู้และจริยธรรมต้องเริ่มตั้งแต่เยาว์วัยให้ความสำคัญแก่การสร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม ครอบครัวที่อบอุ่นและสถานศึกษาที่เอาใจใส่ดูแลเด็กอย่างใกล้ชิดด้วยการปลูกฝังความรู้ที่ทันโลกและคุณค่าที่ดีของวัฒนธรรมไทย การส่งเสริมบทบาทของคณะสงฆ์ให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โรงเรียนและครอบครัวต้องร่วมมือกันอย่างใกล้ชิดตลอดจนสนับสนุนให้มีการปฏิบัติธรรมและความสงบเรียบร้อยจิตใจ ควบคู่กับการเร่งรัดจัดการปฏิรูปการศึกษาและกระบวนการเรียนรู้ทุกรูปแบบและทุกแนวทางจะโน้มน้าวจิตใจเยาวชนให้ออกห่างจากอบายมุขสิ่งชั่วร้าย หลีกเลียงสื่อลามกอนาจาร การหมกมุ่นทางเพศก่อนวัยอันสมควรอันตรายและพิษภัยจากยาเสพติด ต้องพัฒนาไปตามธรรมชาติของวัยนักเรียนและความพร้อมทางด้านจิตใจโดยการศึกษาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้^๕

เยาวชนในตำบลวังกะพี้ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี มีสภาพปัญหาในเรื่องยาเสพติดขาดความอบอุ่นจากครอบครัว สภาพสังคมในยุคปัจจุบันทำให้พ่อแม่ต้องทำมาหากินจนตัวเป็นเกลียวไม่มีเวลาในดูแลลูกหลาน ถ้าปล่อยให้สังคมในชุมชนเป็นอยู่ในลักษณะแบบนี้ โดยไม่มีการป้องกันและแก้ไขให้เป็นรูปธรรม หรือสร้างภูมิคุ้มกันให้กับเยาวชนแล้ว ปัญหา ก็จะขยายวงกว้างออกไปสู่ระดับ

^๒ ธวัชชัย ชัยจิรฉายกุล, “การศึกษาคุณสมบัติของค่านิยมพื้นฐานทางจริยธรรมของคนไทย”, *ครุศาสตร์ปริทัศน์*, ปีที่ ๑๑ ธันวาคม ๒๕๒๙ หน้า ๖๒.

^๓ พระณขารีย์ อุปสนโต (ชินวรสิริวัชร), *คู่มือการจัดการอบรมค่ายคุณธรรมแก่เยาวชน*, (เชียงใหม่ : โรงพิมพ์แสงศิลป์, ๒๕๔๗), หน้า ๓.

^๔ สุพัตรา สุภาพ, *สังคมและวัฒนธรรมไทย*, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๕), หน้า ๕๗.

^๕ พระมานิตย์ โชติธมโม (อรรคชาติ), *การศึกษาปัญหาและแนวทางการแก้ไขการปฏิบัติงานของพระสอนศีลธรรม*, (กรุงเทพมหานคร : สำนักมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒), หน้า ๓.

จังหวัด ระดับประเทศ ดังนั้นบทบาทของพระสอนศีลธรรมในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนโรงเรียนในเขตตำบลวังกะพี้ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์ โดยเฉพาะบทบาทที่สำคัญอีกด้านหนึ่งของพระ คือ หน้าที่อบรมคุณธรรมจริยธรรมให้กับเยาวชนและประชาชนในพื้นที่จากสภาพปัญหาดังที่กล่าว ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาบทบาทของพระสอนศีลธรรมในการอบรมทางคุณธรรมจริยธรรมตามความคิดเห็นของนักเรียนโรงเรียนองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุดรดิตถ์ ตำบลวังกะพี้ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์และเพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะ การเข้าอบรมจริยธรรมตลอดจนบุคคลในสังคมให้เป็นไปในทางที่ประโยชน์สืบไป

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อบทบาทของพระสอนศีลธรรมในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนโรงเรียนองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุดรดิตถ์ ตำบลวังกะพี้ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์

๑.๒.๒ เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อบทบาทของพระสอนศีลธรรมในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนโรงเรียนองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุดรดิตถ์ ตำบลวังกะพี้ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

๑.๒.๓ เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทของพระสอนศีลธรรมในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนโรงเรียนองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุดรดิตถ์ ตำบลวังกะพี้ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์ ที่มีผลต่อนักเรียน

๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ

๑.๓.๑ นักเรียนมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสอนศีลธรรมในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนโรงเรียนองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุดรดิตถ์ ตำบลวังกะพี้ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์ เป็นอย่างไร

๑.๓.๒ นักเรียนที่มีปัจจัยส่วนบุคคลต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสอนศีลธรรมในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนโรงเรียนองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุดรดิตถ์ ตำบลวังกะพี้ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์ แตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร

๑.๓.๓ ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทของพระสอนศีลธรรมในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนโรงเรียนองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุดรดิตถ์ ตำบลวังกะพี้ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์ มีอะไรบ้าง

๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

ในการวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสอนศีลธรรมในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนโรงเรียนองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุดรดิตถ์ ตำบลวังกะพือ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์” โดยมุ่งศึกษาความคิดเห็นของครูและนักเรียน ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัย ดังนี้

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้ศึกษาได้กำหนดขอบเขตของเนื้อหาโดยการทบทวนเอกสารจากพระไตรปิฎก เอกสาร ตำรา ผลงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากห้องสมุดวิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทราวดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วัดไร่จิง พระอารามหลวง โดยศึกษาประเด็นที่เกี่ยวข้องกับความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของพระสอนศีลธรรมในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน โดยมีประเด็นดังต่อไปนี้

- ๑) ด้านการสั่งสอนอบรมทางคุณธรรมจริยธรรม
- ๒) ด้านการสนับสนุนกิจกรรมทางคุณธรรมจริยธรรม
- ๓) ด้านการให้คำปรึกษาทางคุณธรรมจริยธรรม

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านตัวแปร

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านตัวแปรเป็น ๒ ประเภท คือ

- ๑) ตัวแปรต้น ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคลประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับชั้น
- ๒) ตัวแปรตาม ได้แก่ บทบาทของพระศีลธรรมในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนโรงเรียนองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุดรดิตถ์ ตำบลวังกะพือ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์ ได้แก่ ๑) ด้านการสั่งสอนอบรมทางคุณธรรมจริยธรรม ๒) ด้านการจัดกิจกรรมทางคุณธรรมจริยธรรม และ ๓) ด้านการให้คำปรึกษาทางคุณธรรมจริยธรรม

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนโรงเรียนองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุดรดิตถ์ ตำบลวังกะพือ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์ จำนวน ๔๐๕ คน และผู้ให้ข้อมูลสำคัญซึ่งมีคุณสมบัติสอดคล้องกับประเด็นสาระสำคัญของการวิจัย จำนวน ๗ รูป / คน

๑.๔.๔ ขอบเขตด้านพื้นที่

ผู้ศึกษาได้กำหนดพื้นที่ในการวิจัยครั้งนี้ คือ โรงเรียนองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุดรดิตถ์ ตำบลวังกะพือ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์

๑.๔.๕ ขอบเขตด้านระยะเวลา

ในการวิจัยครั้งนี้ขอบเขตระยะเวลาในการวิจัย เริ่มดำเนินการตั้งแต่วันที่ ๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๙ ถึง เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๐ รวมระยะเวลา ๕ เดือน

๑.๕ สมมติฐานการวิจัย

๑.๕.๑ สมมติฐานที่ ๑ นักเรียนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสอนศีลธรรมในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนโรงเรียนองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุดรดิตถ์ ตำบลวังกะพือ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์ แตกต่างกัน

๑.๕.๒ สมมติฐานที่ ๒ นักเรียนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสอนศีลธรรมในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนโรงเรียนองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุดรดิตถ์ ตำบลวังกะพือ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์ แตกต่างกัน

๑.๕.๓ สมมติฐานที่ ๓ นักเรียนที่มีระดับชั้นต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสอนศีลธรรมในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนโรงเรียนองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุดรดิตถ์ ตำบลวังกะพือ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์ แตกต่างกัน

๑.๖ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

บทบาท หมายถึง หน้าที่ของพระสอนศีลธรรมที่ให้ความรู้ด้านคุณธรรมจริยธรรม

พระสอนศีลธรรม หมายถึง พระสงฆ์ที่มีความรู้ความสามารถ เป็นครูอาจารย์ที่เข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนให้แก่นักเรียน ในการวิจัยครั้งนี้ หมายถึง พระสอนศีลธรรมโรงเรียนองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุดรดิตถ์ ตำบลวังกะพือ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์

การพัฒนา หมายถึง การฝึกนิสัยที่ต้องฝึกไปตามวัยโดยฝึก กระทำซ้ำๆ จนเป็นนิสัย เริ่มจากฝึกภายนอกไปสู่ภายใน สร้างความมั่นคงทางจิตใจให้เกิดความรัก และความภาคภูมิใจในคุณค่าของตนเอง

คุณธรรม หมายถึง หลักของความดี ความงาม ความถูกต้อง

จริยธรรม หมายถึง สิ่งที่ดีงามที่ควรประพฤติปฏิบัติ

การอบรมสั่งสอนทางคุณธรรมจริยธรรม หมายถึง การเรียนการสอนทางคุณธรรมจริยธรรมในห้องเรียน และพระสงฆ์ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในเรื่องของการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน

การจัดกิจกรรมทางคุณธรรมจริยธรรม หมายถึง การดำเนินการในด้านการจัดกิจกรรมในโอกาสต่างๆ ในสถานบันการศึกษา ที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา

การให้คำปรึกษาทางคุณธรรมจริยธรรม หมายถึง การพูดคุยให้คำแนะนำในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ทางคุณธรรมจริยธรรม หรือข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาต่างๆ

๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑.๗.๑ ทำให้รู้และเข้าใจถึงความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อบทบาทของพระสอนศีลธรรมกับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนโรงเรียนองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุดรดิตถ์ ตำบลวังกะพือ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์

๑.๗.๒ ทำให้รู้และเข้าใจผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักเรียนต่อบทบาทของพระสอนศีลธรรมกับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนโรงเรียนองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุดรดิตถ์ ตำบลวังกะพือ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

๑.๗.๓ ทำให้รู้และเข้าใจปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะบทบาทของพระสอนศีลธรรมกับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนโรงเรียนองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุดรดิตถ์ ตำบลวังกะพือ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์

๑.๗.๔ ผลการวิจัยที่ได้รับสามารถนำไปพัฒนาพระสอนศีลธรรมกับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนโรงเรียนองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุดรดิตถ์ ตำบลวังกะพือ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์ ต่อไป